

Premiul special al Uniunii Scriitorilor pe anul 1985

Un moralist și un artist :

Paul Everac

Unul dintre premiile speciale pe anul 1985, acordate de Uniunea Scriitorilor, i-a fost atribuit, pe drept și pe merit, lui Paul Everac. E o misiune plăcută să scriu câteva cuvinte despre personalitatea și mai ales despre opera lui Paul Everac și, dacă se poate, și despre înțelesurile acestela, sau doar despre câteva dintre ele.

Doar câteva cuvinte, nu pentru că opera lui Paul Everac s-ar dispensa de aprecieri, năi pentru că ar merita doar câteva cuvinte, dimpotrivă, dar acele multe cuvinte, pe care le merită, și dacă s-ar putea și importante, nu se cade să le scriu eu, pentru că nu sînt nici istoric, nici critic literar. Despre scrisul lui Everac sînt prea multe de spus și de scris, și vor fi epuse și scrise și în viitor, astfel că ar fi imposibil să le epuizăm aici, în câteva pagini.

Nu ne întîlnim prea des în viața breslei noastre cu împrejurarea aceasta, ca un dramaturg să fie distins cu un premiu special al Uniunii Scriitorilor. Numărul dramaturgilor este mic în Uniunea Scriitorilor, numărul criticilor teatrali, și mai ales numărul criticilor teatrali cu adevărat competenți, este de asemenea restrîns, iar criticii literari nu prea au apetență pentru dramaturgie, în cel mai bun caz se ocupă de dramaturgie doar din cînd în cînd. De aceea, ne revine nouă, nu prea numeroșilor dramaturgi, și celor cîțiva critici teatrali să susținem un adevăr evident, și anume, acela că dramaturgia se află astăzi în linia întâi a literaturii naționale.

Și, oricît ar părea de paradoxal, tocmai Paul Everac, acuzat de atîtea ori de tradiționalism, este un scriitor situat organic în avangardă, în avangarda organică și nu în cea doar epatantă a literaturii.

Paul Everac pare a fi un orgolios singuratic. În primul rînd, el este unul din-

tre foarte puținii dramaturgi care muncesc numai ca scriitori. Este aici, cred eu, un orgoliu benefic, care ne vorbește în multe feluri despre demnitatea profesiei de scriitor. Pentru că Paul Everac a reușit această performanță și deoarece este un mare muncitor și un activist înnăscut.

Ca activist și ca teoretician, căci el și în planul teoriei e un activist, s-a bătut și se bate pentru nu puține cauze juste. Și aș numi dintre acestea, pledoaria lui pentru o viziune organicistă în dramaturgie și în literatură, sau pledoaria pentru „întoarcerea” spre realism într-o vreme în care tendința spre parabolizare, nedublată de „simpla”, dar atît de dificila observare a vieții concrete, ameninase grav dramaturgia. Uneori, după părerea mea, se bate și pentru cauze dinainte pierdute, cum ar fi aceea a raportului dintre dramaturgie și regie, sau, altfel numită, problematica relativei autonomii a spectacolului față de dramaturgie. Dar o face tocmai pentru a apăra demnitatea scrisului, și, chiar dacă e prea exclusivist și prea încrîncenat, activismul lui și în acest domeniu nu e deloc lipsit de frumusețe, pentru că vine de departe, din stirpea lui Don Quijote.

Spuneam că Paul Everac este și un mare muncitor. Zi de zi, sau aproape zi de zi, el se află, dimineața devreme, la masa lui de lucru și totdeauna se află în avans, cu câteva piese gata scrise, față de capacitatea de absorbție a teatrelor. El și-a dublat marele său talent cu o putere de muncă și o tenacitate rar întîlnite. Iată calități pe care trebuie să le cultivăm la Uniunea Scriitorilor. În întreaga viață literară, printre tinerii scriitori. Se aude că acum a predat unei edituri un roman de șase sute de pagini. Și aici Everac se dovedește inedit

pentru că nu puțin scriitorii au venit în dramaturgie de pe teritoriile prozei sau ale poeziei; el este, dacă nu mă înșel, singurul dintre noi care, după ce și-a închinat treizeci de ani de muncă și de viață aproape în exclusivitate dramaturgiei și teoriei dramei, aproape în exclusivitate zic, deoarece și-a exersat condeii și pe suprafața poeziei, el este așadar singurul care vine acum din dramaturgie în proză.

Chiar dacă e un orgollos singuratic, Paul Everac are mai mulți prieteni, și mai ales mai mulți prieteni exigenți decât o bănuiește el însuși. El simte, sint convins că simte, lângă umărul său, umerii atîtor scriitori, adică opera atîtor dramaturgi, iar dramaturgia se află astăzi într-un moment de eclouzune fără precedent, și e suficient să evoc scrierile lui Dumitru Radu Popescu, Marin Sorescu, Dumitru Solomon, Mihnea Gheorghiu, Mircea Radu Iacoban, Valeriu Anania, Al. Sever, Sütö András, după cum se află lângă el și lângă noi opera, din păcate prea devreme încheiată dar de-acum intrată sub semnul duratei, a lui Horia Lovinescu, a lui Teodor Mazilu, a lui Romulus Guga.

Apărînd demnitatea dramaturgiei, Paul Everac o face sub semnul solidarității. Iar solidaritatea, sub acest semn al demnității, este garanția respectului pe care Uniunea Scriitorilor, și nu numai ea, îl datorează dramaturgiei.

Paul Everac a intrat în dramaturgie cu patru piese dintr-o dată. Doar Sadoveanu, la începutul secolului, mai debuta cu patru titluri. Și a debutat în dramaturgie într-o vreme cînd nu era deloc ușor să fii dramaturg. De altfel, în care vreme e ușor să fii dramaturg?

După treizeci de ani, opera lui Paul Everac se înalță impunătoare, vastă, plîdită uneori de eclectism tematic și stilistic, dar cuceritoare prin sinceritate, talent și adevăr.

Opera lui a fost taxată de către unii observatori drept opera unul moralist. Aș spune și eu că pe alocuri moralistul se afirmă excesiv față de artist. Dar nu e nimic rău, ci, dimpotrivă, să afirmăm valorile morale perene, fără de care omul nu e sau nu mai e om. Dar este Paul Everac numai un moralist? Autorul acelei piese, din păcate atît de repede uitată de unii, al acelei piese care a deschis o

albie în observarea infrastructurii societății noastre, și am numit astfel **Ștafeta nevăzută**, autorul acelor bijuterii care sînt **Urme pe zăpadă** și **Iancu la Hălmalu**, autorul acelei capodopere care este **Costandineștii**, și aceasta încă nereprezentată de nici un teatru, deși a apărut de vreo zece ani, este autorul acestor piese doar un moralist? Și este **A cincea lebădă** doar opera unui moralist?

Prin piesele lui, care se reclamă de la trecutul de luptă și martirajul al acestui popor, Paul Everac este un mare scriitor național. Și în acest domeniu, el se afirmă ca un moralist, pentru că națiunea este suprema noastră valoare reală.

Dar el este un scriitor național și pentru că, alături de alți cîțiva, nu mulți, a sondat adînc în structurile și în substructurile societății reale.

Care este, așadar, înțelesul cel mai adînc pe care mi-l oferă, mie cel puțin, opera lui Paul Everac?

Se scrie și astăzi la noi o literatură alexandrinistă, de un decadentism superior. Și aceasta își are locul și virtuțile ei, într-un peisaj literar caracterizat, și care trebuie să se caracterizeze prin unitate în diversitate. Paul Everac nu îi aparține acesteia. După cum nici piesele lui nu prilejuiesc spectacole de acest fel.

Dezvăluind faptul că și socialismului îi sînt proprii contradicțiile, secretarul general al partidului a adus, astfel, implicit, și un mare serviciu dramaturgiei. Pentru că, cine se ocupă de practica și de teoria dramaturgiei se preocupă, implicit, de o problemă esențială, aceea a contradicției. Este adevărat că relațiile de cooperare interumană tind să domine în societatea noastră, numai că dramaturgia, arta conflictului dramatic, nu prea are ce face cu acestea, ci doar cu relațiile de luptă. Există o substanță general-dramatică a societății socialiste constituite, pentru că mereu și mereu va exista o distanță și deci și o tensiune dramatică între real și ideal. Ziua socialistă de ieri și ziua socialistă de azi pot și trebuie să fie criticate, nu în numele nostalgiei unui trecut ireversibil, nu de la dreapta, deși, din păcate, nici criticile de la dreapta nu lipsesc, ci pot și trebuie să fie criticate în spirit revoluționar, deci din interior și de la stînga, în numele zilei socialiste și comuniste de mîine. De altfel, nu numai realizările noastre, ci și autocritica noastră, aceea bine inten-

ționată și întemeiată, ia apa de la moara criticii răuvoitoare, calomnioase. Contradicțiile nu sînt o infirmitate a socialismului, ci sînt și în socialism motorul dezvoltării sociale. Există în societatea reală nu numai un vechi rezidual, ci și un vechi nerezidual. Deși, în linii generale, în interiorul societății, lupta dintre „noi” și „ei” s-a epuizat, conflictele dintre „ai noștri” nu se rezumă doar la deosebiri de păreri, de opinii, ci includ și au drept teme și opozițiile de interese. Scriitorul adevărat sondează nu numai „metafizica” societății socialiste constituite, ci și, în primul rînd, „fizica” acestora. Iar virful de lance al dramaturgiei este, fără îndoială, teatrul politic. Și pentru că problematica puterii și deci și aceea a democratizării, a diseminării puterii este principala problematică a politicii, teatrul este teatru politic numai dacă se reclamă și de la această problematică, deși nu este mai puțin adevărat că politicul se confundă tot mai mult, cel puțin la finele acestui secol, cu viața concretă în întregimea ei. Tocmai pentru că nimic nu rămîne neschimbat, pentru că totul se schimbă tot timpul, a fi un scriitor revoluționar nu exclude apărarea valorilor eterne. Cam astfel formulate, ar fi, după mine,

înțeleșturile cele mai adînci pe care mi le oferă printre altele și opera lui Paul Everac.

Este foarte important că Uniunea Scriitorilor acordă aceste premii. Un mare pericol a amenințat dintotdeauna, amenință și va amenința mereu literatura: tendința spre nivelare, alimentată și de faptul că atît valoarea, cît și nonvaloarea, oricît s-ar deosebi între ele, au și un numitor comun, și anume, nonvaloarea vrînd neapărat să treacă drept valoare, fiecare dintre ele tînde să se impună drept criteriu de apreciere și unitate de măsură. Premiile dezminț și contrariază tendința spre nivelare, desigur, cînd și dacă sînt atribuite pe drept și pe merit, și acesta e cazul lui Paul Everac. Nu se poate obține nici o performanță, în nici o profesie, nici în literatură, decît dacă valorile sînt încurajate, iar nonvalorile, descurajate. Deși, pînă la urmă, valoarea își este suficientă sic însăși.

Îl mulțumesc lui Paul Everac, pentru că și el, și prin opera lui, mi-a prilejuit aceste cîteva gînduri.

După cum se cuvine să-i mulțumim pentru că opera lui se înscrie printre valorile de durată ale literaturii române.

Theodor MĂNESCU

Premiile Uniunii Scriitorilor pe anul 1984

Un debutant sau drama istorică între „documentație” și „creație”

Nicolae Ionel: „Vlad Țepeș”

S-au acordat recent, în urma unei deliberări îndelungi, premiile Uniunii Scriitorilor pe anul 1984; între acestea, figurează și două cărți de dramaturgie, încununute cu distincția menționată, ceea ce ar trebui să albească deplină acoperire valorică. Cele două premii aparțin lui Nicolae Ionel, pentru poemul dramatic **Vlad Țepeș** (Ed. Junimea), și, respectiv, lui Alexandru Sever, pentru **Don Juan apocaliptic** (Ed. Eminescu). Sînt două

tipuri de apariții deosebite prin condiția autorilor și prin ele însele. Poemul dramatic al lui Nicolae Ionel e prima producție teatrală cunoscută a acestui nou autor, în timp ce **Don Juan, apocaliptic** de Al. Sever e o culegere de mai multe creații reunite în cadrul colecției „Teatru comentat”.

Pe lângă deosebiri, semnalez și o asemănare: înclinația ambilor autori către teatrul istoric, **Vlad Țepeș** fiind o creație